Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (velkého senátu)

3. března 2020*

„Řízení o předběžné otázce – Ochrana spotřebitelů – Směrnice 93/13/EHS – Zneužívající ujednání ve spotřebitelských smlouvách – Smlouva o hypotečním úvěru – Pohyblivá úroková sazba – Referenční index pro hypoteční úvěry spořitelen – Index vyplývající z právního nebo správního ustanovení – Jednostranné vložení takového ujednání prodávajícím nebo poskytovatelem – Přezkum požadavku transparentnosti vnitrostátním soudem – Důsledky určení zneužívající povahy ujednání“

Ve věci C-125/18,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím Juzgado de Primera Instancia no 38 de Barcelona (soud prvního stupně č. 38 v Barceloně, Španělsko) ze dne 16. února 2018, došlým Soudnímu dvoru téhož dne, v řízení

Marc Gómez del Moral Guasch

proti

Bankia SA,

SOUDNÍ DVŮR (velký senát),

ve složení K. Lenaerts, předseda, R. Silva de Lapuerta, místopředsedkyně, J.-C. Bonichot, A. Arabadžev, E. Regan, M. Safjan a S. Rodin (zpravodaj), předsedové senátů, L. Bay Larsen, T. von Danwitz, D. Šváby, F. Biltgen, K. Jürimäe a C. Lycourgos, soudci,

generální advokát: M. Szpunar,

vedoucí soudní kanceláře: L. Carrasco Marco, radová,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 25. února 2019,

s přihlédnutím k vyjádřením předloženým:

– za Gómeze del Moral Guasch J. M. Erausquin Vázquezem, A. Benavente Antolínem, M. Ortiz Pérez a S. Moreno de Lamo, abogados,

– za Bankia SA R. Fernández-Aceytuno Sáenzem de Santamaría, F. Manzanedo Gonzálezem, M. Muñoz García Liñán, V. Rodríguezem de Vera Casado, L. Briones Borim a A. Fernández García, abogados,

* Jednací jazyk: španělština.

– za španělskou vládu M. J. García-Valdecasas Dorrego a J. Rodríguezem de la Rúa Puig, jako zmocněnci,

– za vládu Spojeného království S. Brandonem, jako zmocněncem, ve spolupráci s A. Howard, barrister,

– za Evropskou komisi N. Ruiz Garcíou a J. Baquero Cruzem, jakož i C. Valero, jako zmocněnci,

po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 10. září 2019,

vydává tento

Rozsudek

1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách (Úř. věst. 1993, L 95, s. 29), zejména čl. 1 odst. 2, čl. 4 odst. 2, čl. 6 odst. 1, čl. 7 odst. 1 a článku 8 této směrnice.

2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi Marcem Gómezem del Moral Guasch a společností Bankia SA ve věci ujednání o pohyblivé smluvní úrokové sazbě obsaženého ve smlouvě o hypotečním úvěru uzavřené mezi těmito dvěma stranami.

Právní rámec

Unijní právo

3 Dvacátý čtvrtý bod odůvodnění směrnice 93/13 uvádí, že „soudy nebo správní orgány členských států musí mít k dispozici odpovídající a účinné prostředky, aby zabránily dalšímu používání zneužívajících ujednání ve smlouvách se spotřebiteli.“

4 Článek 1 odst. 2 této směrnice stanoví:

„Smluvní ujednání, která odrážejí závazné právní a správní předpisy a ustanovení nebo zásady mezinárodních úmluv, jejichž stranami jsou členské státy nebo [Evropská unie], zejména v oblasti dopravy, nejsou předmětem ustanovení této směrnice.“

5 Článek 4 uvedené směrnice stanoví:

„1. Aniž je dotčen článek 7, posuzuje se zneužívající povaha smluvního ujednání s ohledem na povahu zboží nebo služeb, pro které byla smlouva uzavřena, a s ohledem na všechny okolnosti v době uzavření smlouvy, které provázely její uzavření, a na všechna ostatní ujednání smlouvy nebo jiné smlouvy, ze kterých vychází.

2. Posouzení zneužívající povahy smluvních ujednání se netýká vymezení hlavního předmětu smlouvy, ani přiměřenosti mezi cenou a odměnou na straně jedné a službami nebo zbožím poskytovaným jako protiplnění na straně druhé, pokud jsou tato ujednání sepsána jasným a srozumitelným jazykem.“

6 Článek 5 téže směrnice stanoví:

„V případě smluv, v nichž jsou všechna nebo některá ujednání nabízená spotřebiteli předložena písemně, musí být tato ujednání sepsána jasným a srozumitelným jazykem. Při pochybnosti o významu některého ujednání se použije výklad, který je pro spotřebitele nejpříznivější. […]“

7 Článek 6 odst. 1 směrnice 93/13 stanoví:

„Členské státy stanoví, že zneužívající ujednání použitá ve smlouvě uzavřené prodávajícím nebo poskytovatelem se spotřebitelem nejsou podle jejich vnitrostátních právních předpisů pro spotřebitele závazná a že smlouva zůstává pro strany závaznou za stejných podmínek, může-li nadále existovat bez dotyčných zneužívajících ujednání.“

8 Článek 7 odst. 1 této směrnice stanoví:

„Členské státy zajistí, aby v zájmu spotřebitelů a soutěžitelů byly k dispozici odpovídající a účinné prostředky zabraňující dalšímu používání zneužívajících ujednání ve smlouvách, které uzavírají prodávající nebo poskytovatelé se spotřebiteli.“

9 Článek 8 uvedené směrnice stanoví:

„Členské státy mohou přijmout nebo ponechat v platnosti přísnější ustanovení slučitelná se Smlouvou v oblasti působnosti této směrnice, aby zajistily nejvyšší stupeň ochrany spotřebitele.“

10 Příloha směrnice 93/13, která obsahuje informativní seznam ujednání, která mohou být prohlášena za zneužívající, zní takto:

„1. Ujednání, jejichž předmětem nebo účinkem je:

[…]

l) umožnit, aby cena zboží byla stanovena v okamžiku dodání nebo aby prodávající nebo poskytovatel zvýšil cenu, aniž by v obou případech přiznal spotřebiteli odpovídající právo odstoupit od smlouvy, jestliže je konečná cena příliš vysoká v poměru k ceně dohodnuté při uzavírání smlouvy;

[…]

2. Oblast působnosti odst. 1 písm. g), j) a l)

[…]

c) Ustanovení odst. 1 písm. g), j) a l) se nevztahují na:

obchody s převoditelnými cennými papíry, finančními nástroji a s jinými produkty nebo službami, u nichž je cena závislá na fluktuaci kurzů nebo burzovních indexů nebo úrokových sazeb na finančních trzích, na něž nemá prodávající nebo poskytovatel žádný vliv,

[…]

d) Ustanovení odst. 1 písm. l) nebrání ujednáním o cenové indexaci, pokud jsou v souladu se zákonem a pokud je výslovně popsán způsob, kterým se ceny mění.“

Španělské právo

11 Článek 1303 Código Civil (občanský zákoník) stanoví:

„Nestanoví-li následující články jinak, v případě určení neplatnosti určitého závazku si smluvní strany vzájemně vrátí dosud poskytnutá plnění, která byla předmětem smlouvy, spolu s jejich užitky, a cenu včetně úroků.“

12 Druhé dodatkové ustanovení Orden del Ministerio de la Presidencia, sobre confiencia de las condiciones financieras de los préstamos hipotecarios (vyhláška předsedy vlády týkající se transparentnosti finančních podmínek hypotečních úvěrů) ze dne 5. května 1994 (BOE č. 112 ze dne 11. května 1994, s. 14444), ve znění ministerské vyhlášky ze dne 27. října 1995 (BOE č. 261 ze dne 1. listopadu 1995, s. 31794), (dále jen „vyhláška ze dne 5. května 1994“), stanovilo:

„Španělská národní banka, na základě zprávy [Dirección General del Tesoro y Política Financiera (generální ředitelství ministerstva financí a finanční politiky)], definuje v oběžníku soubor oficiálních indexů nebo referenčních sazeb, které mohou instituce, na které odkazuje čl. 1.1, použít na hypoteční úvěry s pohyblivou úrokovou sazbou, a pravidelně jejich hodnotu zveřejňuje.“

13 Real Decreto Legislativo 1/2007 por el que se aprueba el texto refundido de la Ley General para la Defensa de los Consumidores y Usuarios y otras leyes complementarias (královské legislativní nařízení 1/2007, kterým se přijímá přepracované znění obecného zákona o ochraně spotřebitelů a uživatelů a souvisejících zákonů) ze dne 16. listopadu 2007 (BOE č. 287 ze dne 30. listopadu 2007, s. 49181, dále jen „královské legislativní nařízení 1/2007“), v článku 8, nadepsaném „Základní práva spotřebitelů a uživatelů“, stanoví:

„Základní práva spotřebitelů a uživatelů jsou:

[…]

b) Ochrana jejich oprávněných hospodářských a sociálních zájmů zvláště před nekalými obchodními praktikami a vložením zneužívajících ujednání do smluv.

[…]“

14 Článek 60 královského legislativního nařízení 1/2007, nadepsaný „Předsmluvní informace“, stanoví:

„1. Před tím, než je spotřebitel nebo uživatel vázán smlouvou nebo nabídkou téhož druhu, poskytne prodávající nebo poskytovatel spotřebiteli jasným a srozumitelným způsobem relevantní, správné a dostatečné informace o podstatných náležitostech smlouvy, zejména o jejích právních a hospodářských aspektech, pokud jasně nevyplývají z okolností.

[…]“

15 Článek 80 královského legislativního nařízení 1/2007, nadepsaný „Podmínky, které musí splňovat ujednání, která nebyla individuálně sjednána“, stanoví:

„1. Ve smlouvách uzavíraných se spotřebiteli a uživateli, které obsahují ujednání, která nebyla individuálně sjednána, včetně smluv uzavřených veřejnou správou a na ní závislými subjekty a podniky, musí tato ujednání splňovat tyto podmínky:

[…]

c) dobrá víra a spravedlivé vyvážení povinností stran, což v každém případě vylučuje používání zneužívajících ujednání.

[…]“

16 Článek 82 královského legislativního nařízení 1/2007, nadepsaný „Pojem ‚zneužívající ujednání' ", stanoví:

„1. Za zneužívající se považují všechna ujednání, která nebyla individuálně sjednána, a veškeré praktiky, které nevyplývají z výslovné dohody, jestliže v rozporu s požadavkem dobré víry způsobují významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran, které vyplývají z dané smlouvy, v neprospěch spotřebitele a uživatele.

[…]"

17 Článek 27 Orden EHA/2899/2011 de transparencia y protección del cliente de servicios bancarios (ministerská vyhláška EHA/2899/2011 o transparentnosti a ochraně uživatelů bankovních služeb) ze dne 28. října 2011 (BOE č. 261 ze dne 29. října 2011, s. 113242), nadepsaný „Oficiální úrokové sazby", v odst. 1 písm. a) stanoví:

„1. Za účelem jejich použití úvěrovými institucemi za podmínek stanovených v této ministerské vyhlášce budou měsíčně zveřejňovány následující oficiální úrokové sazby:

a) průměrná sazba hypotečních úvěrů se splatností delší než tři roky, které poskytují úvěrové instituce ve Španělsku za účelem nabytí nemovitosti určené k bydlení, jejíž cena je svobodně stanovena."

18 Ley 14/2013 de apoyo a los emprendedores y su internacionalización (zákon 14/2013 o podpoře podnikatelů a jejich internacionalizaci) ze dne 27. září 2013 (BOE č. 233, ze dne 28. září 2013, s. 78787) stanoví ve svém patnáctém dodatkovém ustanovení, že zrušené sazby uvedené v odstavci 1 tohoto ustanovení, mezi které patří index založený na průměrné sazbě hypotečních úvěrů poskytovaných španělskými spořitelnami (dále jen „IRPH španělských spořitelen"), se nahrazují náhradní sazbou nebo referenčním indexem stanoveným smlouvou, a že v případě neexistence náhradní sazby stanovené smlouvou se za náhradní sazbu považuje „oficiální úroková sazba nazývaná ‚průměrná sazba hypotečních úvěrů se splatností delší než tři roky, které poskytují úvěrové instituce ve Španělsku za účelem nabytí nemovitosti určené k bydlení, jejíž cena je svobodně stanovena', na kterou se vztahuje marže rovnající se aritmetickému průměru rozdílu mezi zrušenou sazbou a výše uvedenou sazbou, vypočítaného podle informací dostupných ode dne uzavření smlouvy do dne skutečného nahrazení této sazby".

Spor v původním řízení a předběžné otázky

19 Dne 19. července 2001 uzavřel M. Gómez del Moral Guasch s předchůdcem společnosti Bankia, bankovní institucí, smlouvu o hypotečním úvěru na částku 132 222,66 eur, jejímž účelem bylo financování koupě nemovitosti určené k bydlení.

20 Bod 3a této smlouvy, nadepsaný „Pohyblivá úroková sazba", obsahuje ujednání, podle kterého se úroková sazba, kterou má zaplatit spotřebitel, mění v závislosti na IRPH španělských spořitelen (dále jen „sporné ujednání"). Toto sporné ujednání zní následovně:

„Smluvní úroková sazba se stanoví na šestiměsíční období počínaje datem podpisu smlouvy, přičemž v prvním období se použije sazba uvedená ve třetím finančním ujednání. Pro následující období se použije průměrná sazba hypotečních úvěrů se splatností delší než tři roky, které poskytují spořitelny za účelem nabytí nemovitosti určené k bydlení, jejíž cena je svobodně stanovena, platná v okamžiku revize úrokové sazby, která je pravidelně oficiálně zveřejňována Španělskou národní bankou v Boletín Oficial del Estado pro hypoteční úvěry s pohyblivou sazbou, jejichž účelem je nabytí nemovitosti určené k bydlení, zaokrouhlená na čtvrtinu procentního bodu a zvýšená o 0,25 procentního bodu."

21 Marco Gómez del Moral Guasch podal žalobu k Juzgado de Primera Instancia no 38 de Barcelona (soud prvního stupně č. 38 v Barceloně, Španělsko), jež zněla zejména na zrušení tohoto ujednání z důvodu jeho údajně zneužívající povahy.

22 Předkládající soud nejprve uvádí, že indexace pohyblivých úroků hypotečního úvěru vypočítaná na základě IRPH španělských spořitelen je méně příznivá než indexace vypočtená na základě průměrné sazby evropského mezibankovního trhu (dále jen „index EURIBOR“), která se používá u 90 % hypotečních úvěrů poskytnutých ve Španělsku. Použití IRPH španělských spořitelen s sebou nese dodatečné náklady ve výši řádově 18 000 až 21 000 eur na úvěr.

23 Předkládající soud se táže, zda skutečnost, že IRPH španělských spořitelen je indexem řízeným předpisy, má za následek, že se musí uplatnit výjimka stanovená v čl. 1 odst. 2 směrnice 93/13, i když se smluvní strany úvěrové smlouvy podřídily tomuto indexu na základě uplatnění jednoho ujednání této smlouvy.

24 Předkládající soud se kromě toho táže, zda musí být spotřebitel informován o způsobu výpočtu referenčního indexu a o jeho dosavadním vývoji, aby mohl posoudit finanční náklady sjednaného úvěru. V tomto ohledu předkládající soud uvádí, že za účelem zajištění vyšší úrovně ochrany spotřebitele, než je úroveň stanovená touto směrnicí, nebyla výjimka vyplývající z čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13 provedena do španělského právního řádu.

25 Kromě toho si předkládající soud klade otázku, zda by v případě neslučitelnosti sporného ujednání s unijním právem bylo nahrazení sazby IRPH španělských spořitelen sazbou EURIBOR nebo splacení pouze jistiny úvěru bez úroků v souladu se směrnicí 93/13.

26 Za těchto podmínek se Juzgado de Primera Instancia no 38 de Barcelona (soud prvního stupně č. 38 v Barceloně) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

1) Musí být [index IRPH španělských spořitelen] předmětem soudní ochrany ve smyslu přezkumu jeho srozumitelnosti pro spotřebitele, aniž tomuto posuzování brání skutečnost, že je tento index upraven zákonnými nebo správními předpisy, přičemž tento případ není upraven v čl. 1 odst. 2 směrnice 93/13, protože se nejedná o kogentní ustanovení, nýbrž o pohyblivý smluvní úrok, který je do smlouvy vkládán prodávajícím nebo poskytovatelem dobrovolně?

2) a) Je podle čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13, který nebyl do [španělského] právního řádu proveden, v rozporu s touto směrnicí, a zejména s jejím článkem 8 situace, když španělský soud odkáže na čl. 4 odst. 2 a uplatní jej, když toto ustanovení nebylo do španělského právního řádu provedeno z vůle zákonodárce, jenž usiloval o maximální ochranu ve vztahu ke všem ujednáním, která prodávající nebo poskytovatel může vložit do spotřebitelské smlouvy, včetně ujednání, která se týkají hlavního předmětu smlouvy, a to i tehdy, když byla sepsána jasným a srozumitelným způsobem?

2) b) Je v každém případě nezbytné pro účely porozumění podstatnému ujednání, konkrétně IRPH [španělských spořitelen], předat nebo uveřejnit informace o následujících skutečnostech a údajích nebo o některých z nich?
   i) vysvětlení způsobu tvorby referenční sazby, to znamená informování o tom, že tento index zahrnuje vedle nominálního úroku i provize a další poplatky, že jde o prostý, a nikoli vážený průměr, že prodávající nebo poskytovatel musí vědět a informovat spotřebitele o tom, že se musí uplatnit záporná marže a že poskytované údaje jsou na rozdíl od jiné obvyklé referenční sazby, a sice [indexu EURIBOR], neveřejné;
   ii) vysvětlení dosavadního vývoje a možného budoucího vývoje sazby spolu s informováním a uveřejněním grafů, které spotřebiteli jasně a srozumitelně ukazují, jaký byl vývoj této zvláštní sazby ve vztahu k [indexu EURIBOR], jež je obvyklou sazbou pro úvěry zajištěné zástavním právem k nemovitosti.

2) c) Rozhodne-li Soudní dvůr tak, že je na předkládajícím soudu, aby posoudil zneužívající povahu smluvních ujednání a vyvodil z toho všechny důsledky podle vnitrostátního práva, klade předkládající soud Soudnímu dvoru otázku, zda neinformování o všech uvedených prvcích nevede k neporozumění danému ujednání, tím že by bylo pro průměrného spotřebitele nejasné (čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13), nebo zda neznamená opomenutí takového informování, že prodávající nebo poskytovatel zacházel [se spotřebitelem] nepoctivě, takže kdyby byl spotřebitel vhodně informován, nesouhlasil by s tím, aby byl jeho úvěr indexován na IRPH [španělských spořitelen]?

3) Bude-li určeno, že index IRPH [španělských spořitelen] […] je neplatný, který ze dvou níže uvedených důsledků by v případě neexistence dohody nebo v případě, že by tato dohoda byla pro spotřebitele nepříznivější, byl v souladu s čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13?
   i) revize smlouvy s uplatněním obvyklého náhradního indexu [indexu EURIBOR], neboť jde o smlouvu vázanou především na úrokový výnos ve prospěch [úvěrové] instituce, [která má postavení] poskytovatele;
   ii) upuštění od splácení úroků s ponecháním pouze jediné povinnosti úvěrovaného, resp. dlužníka, a to vrátit jistinu úvěru ve smlouvou určených lhůtách.“

K předběžným otázkám

K první otázce

27 Úvodem je třeba připomenout, že podle ustálené judikatury platí, že v rámci postupu spolupráce mezi vnitrostátními soudy a Soudním dvorem zavedeného článkem 267 SFEU přísluší Soudnímu dvoru poskytnout vnitrostátnímu soudu užitečnou odpověď, která mu umožní rozhodnout spor, jenž mu byl předložen. Z tohoto hlediska je na Soudním dvoru, aby případně přeformuloval otázky, které jsou mu položeny (rozsudek ze dne úterý 7. srpna 2018, Smith, C-122/17, EU:C:2018:631, bod 34).

28 V tomto ohledu je pravda, že se první otázka jako taková týká IRPH španělských spořitelen. Za účelem poskytnutí užitečné odpovědi předkládajícímu soudu je však třeba tuto otázku chápat v tom smyslu, že se předkládající soud táže, zda čl. 1 odst. 2 směrnice 93/13 musí být vykládán v tom smyslu, že je z působnosti této směrnice vyloučeno ujednání obsažené ve smlouvě o hypotečním úvěru uzavřené mezi spotřebitelem a prodávajícím nebo poskytovatelem, které stanoví, že úroková sazba použitelná na úvěr je založena na jednom z oficiálních referenčních indexů stanovených vnitrostátní právní úpravou, které mohou úvěrové instituce použít na hypoteční úvěry.

29 Podle tohoto ustanovení uvedeného v čl. 1 odst. 2 nejsou smluvní ujednání, která odrážejí závazné právní a správní předpisy, předmětem ustanovení směrnice 93/13.

30 Uvedené ustanovení tak zavádí výjimku pro tato ujednání z působnosti směrnice 93/13, přičemž tuto výjimku je třeba vykládat restriktivně (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 20. září 2017, Andriciuc a další, C-186/16, EU:C:2017:703, body 27 a 31, jakož i citovaná judikatura).

31 Tato výjimka předpokládá splnění dvou podmínek: zaprvé smluvní ujednání musí odrážet právní nebo správní ustanovení a zadruhé toto právní ustanovení musí být závazné (rozsudky ze dne 10. září 2014, Kušionová, C-34/13, EU:C:2014:2189, bod 78, jakož i ze dne 20. září 2017, Andriciuc a další, C-186/16, EU:C:2017:703, bod 28).

32 Za účelem zjištění, zda jsou tyto podmínky splněny, Soudní dvůr rozhodl, že je na vnitrostátním soudu, aby ověřil, zda je toto smluvní ujednání odrazem ustanovení vnitrostátního práva, jež se použijí na smluvní strany imperativně a bez ohledu na jejich volbu, nebo těch, která se použijí subsidiárně, tedy v případě neexistence odlišného ujednání mezi smluvními stranami v tomto ohledu (rozsudky ze dne

21. března 2013, RWE Vertrieb, C-92/11, EU:C:2013:180, bod 26; ze dne 10. září 2014, Kušionová C-34/13, EU:C:2014:2189, bod 79, jakož i ze dne 20. září 2017, Andriciuc a další, C-186/16, EU:C:2017:703, body 29 a 30).

33 V projednávané věci z popisu vnitrostátní právní úpravy použitelné na věc v původním řízení, který podal předkládající soud, vyplývá, že tato právní úprava neobsahovala povinnost stanovit v ujednáních o odměnách obsažených ve smlouvách o hypotečním úvěru použití jednoho ze šesti oficiálních indexů stanovených v circular 8/1990 del Banco de España, a entidades de crédito, sobre transparencia de las operaciones y protección de la clientela (oběžník Španělské národní banky 8/1990 pro úvěrové instituce o transparentnosti transakcí a ochraně zákazníků), ze dne 7. září 1990 (BOE č. 226 ze dne 20. září 1990, s. 27498), ve znění použitelném na spor v původním řízení (dále jen „oběžník 8/1990“).

34 V tomto ohledu, jak v podstatě uvedl generální advokát v bodech 78 až 83 svého stanoviska, se jeví s výhradou ověření předkládajícím soudem, že vyhláška ze dne 5. května 1994 neukládala pro úvěry s pohyblivou úrokovou sazbou použití oficiálního referenčního indexu, včetně IRPH španělských spořitelen, ale pouze stanovila podmínky, které musí splňovat „indexy nebo referenční sazby“, aby je úvěrové instituce mohly použít.

35 S výhradou případného následného ověření předkládajícím soudem, však společnost Bankia měla, jak vyplývá z bodu 3a odstavce 1 písm. d) přílohy II vyhlášky ze dne 5. května 1994, možnost stanovit pohyblivou úrokovou sazbu „jakýmkoli jiným způsobem za podmínky, že sazba bude jasná, konkrétní a pro dlužníka srozumitelná a že bude v souladu s právem“.

36 V důsledku toho odkaz na IRPH španělských spořitelen ve sporném ujednání pro účely výpočtu úroků dlužných v rámci smlouvy dotčené ve věci v původním řízení nevyplývá z imperativního právního nebo správního ustanovení ve smyslu judikatury připomenuté v bodech 31 a 32 tohoto rozsudku. S výhradou ověření předkládajícím soudem tudíž toto ujednání spadá do působnosti směrnice 93/13.

37 Z toho vyplývá, že na první otázku je třeba odpovědět tak, že čl. 1 odst. 2 směrnice 93/13 musí být vykládán v tom smyslu, že ujednání obsažené ve smlouvě o hypotečním úvěru uzavřené mezi spotřebitelem a prodávajícím nebo poskytovatelem, které stanoví, že úroková sazba použitelná na úvěr je založena na jednom z oficiálních referenčních indexů stanovených vnitrostátní právní úpravou, které mohou úvěrové instituce použít na hypoteční úvěry, pokud tato právní úprava nestanoví imperativní použití tohoto indexu bez ohledu na volbu těchto stran ani jeho dispozitivní použití v případě neexistence odlišného ujednání mezi týmiž smluvními stranami, spadá do oblasti působnosti této směrnice.

K části druhé otázky uvedené pod písmenem a)

38 Podstatou druhé otázky písm. a) předkládajícího soudu je, zda musí být směrnice 93/13, a zejména její článek 8, vykládána v tom smyslu, že brání soudu členského státu v tom, aby použil čl. 4 odst. 2 této směrnice k tomu, aby nepřezkoumával případnou zneužívající povahu smluvního ujednání sepsaného jasně a srozumitelně a týkajícího se hlavního předmětu smlouvy, pokud toto posledně uvedené ustanovení nebylo provedeno do právního řádu tohoto členského státu.

39 Z vysvětlení obsažených v předkládacím rozhodnutí, pokud jde o druhou otázku, nicméně vyplývá, že v její první části se předkládající soud konkrétně táže na možnost vnitrostátního soudu přezkoumat, zda takové ujednání, jako je sporné ujednání, splňuje požadavek transparentnosti stanovený touto směrnicí, a to i v případě neprovedení čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13 do vnitrostátního práva.

40 V projednávané věci je třeba úvodem konstatovat, že předkládající soud položil druhou otázku písm. a), přičemž vycházel z předpokladu, že čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13 nebyl proveden do španělského právního řádu.

41 Bankia a španělská vláda tvrdí, že Tribunal Supremo (Nejvyšší soud, Španělsko) v rozsudcích 406/2012 ze dne 18. června 2012 (ES:TS:2012:5966) a 241/2013 ze dne 9. května 2013 (ES:TS:2013:1916) uvedl, že španělský zákonodárce provedl čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13 do vnitrostátního práva prostřednictvím Ley 7/1998 sobre condiciones generales de la contratación (zákon 7/1998 o obecných smluvních podmínkách) ze dne 13. dubna 1998 (BOE č. 89 ze dne 14. dubna 1998, s. 12304). Z těchto rozsudků vyplývá zaprvé, že výraz „spravedlivá rovnováha protistran“, který se nacházel ve španělské právní úpravě předcházející přijetí směrnice 93/13, byl nahrazen výrazem „významná nerovnováha v právech a povinnostech“ s cílem omezit přezkum týkající se případné zneužívající povahy smluvního ujednání, zadruhé, že cena a vyváženost protiplnění nemohou být předmětem přezkumu, a zatřetí, že podstatné náležitosti smlouvy, ačkoliv jsou vyloučeny z meritorního přezkumu, mohou nicméně podléhat přezkumu kritérii jejich vložení do smlouvy a transparentnosti.

42 S ohledem na upřesnění uvedené v bodě 39 tohoto rozsudku, pokud jde o rozsah druhé otázky písm. a), však není nutné se vyjadřovat k účinnému provedení čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13 do španělského právního řádu.

43 Je totiž třeba připomenout, že podle ustálené judikatury platí, že systém ochrany zavedený směrnicí 93/13 spočívá na myšlence, že se spotřebitel nachází v nerovném postavení vůči prodávajícímu nebo poskytovateli z hlediska vyjednávací síly i úrovně informovanosti, což ho vede k tomu, že přistoupí na podmínky předem vyhotovené prodávajícím nebo poskytovatelem, ač nemůže ovlivnit jejich obsah (viz zejména rozsudky ze dne 3. června 2010, Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid, C-484/08, EU:C:2010:309, bod 27 a citovaná judikatura, jakož i ze dne 26. března 2019, Abanca Corporación Bancaria a Bankia, C-70/17 a C-179/17, EU:C:2019:250, bod 49).

44 Vzhledem k takovémuto nerovnému postavení ukládá směrnice 93/13 členským státům, aby stanovily mechanismus zajišťující, aby každé smluvní ujednání, které nebylo individuálně sjednáno, mohlo být přezkoumáno za účelem posouzení, zda případně nemá zneužívající povahu. V tomto rámci vnitrostátnímu soudu přísluší, aby s přihlédnutím ke kritériím uvedeným v čl. 3 odst. 1 a článku 5 směrnice 93/13 určil, zda vzhledem ke zvláštním okolnostem projednávané věci splňuje takové ujednání požadavky dobré víry, vyváženosti a transparentnosti stanovené touto směrnicí (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 21. března 2013, RWE Vertrieb, C-92/11, EU:C:2013:180, body 42 až 48, a ze dne 30. dubna 2014, Kásler a Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, bod 40, a ze dne 26. března 2019, Abanca Corporación Bancaria a Bankia, C-70/17 a C-179/17, EU:C:2019:250, bod 50).

45 Článek 4 odst. 2 směrnice 93/13 ve spojení s článkem 8 této směrnice však umožňuje členským státům, aby v právním předpisu provádějícím tuto směrnici stanovily, že „posouzení zneužívající povahy“ se netýká ujednání uvedených v tomto ustanovení, pokud jsou tato ujednání sepsána jasným a srozumitelným jazykem (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 3. června 2010, Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid, C-484/08, EU:C:2010:309, bod 32, a ze dne 30. dubna 2014, Kásler a Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, bod 41).

46 Soudní dvůr kromě toho zdůraznil, že tentýž požadavek na jasný a srozumitelný jazyk je uveden v článku 5 směrnice 93/13, který stanoví, že smluvní ujednání musí [„vždy“] splňovat tento požadavek (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 30. dubna 2014, Kásler a Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, body 67 a 68, jakož i ze dne 20. září 2017, Andriciuc a další, C-186/16, EU:C:2017:703, bod 43). Z toho vyplývá, že se tato směrnice v každém případě použije i tehdy, když ujednání spadá do působnosti čl. 4 odst. 2 uvedené směrnice a i když dotyčný členský stát toto ustanovení neprovedl. Tento požadavek týkající se smluvních ujednání nemůže být omezen na pouhou jejich srozumitelnost z formálního a gramatického hlediska (rozsudek ze dne 30. dubna 2014, Kásler a Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, bod 71).

47 Na druhou otázku písm. a) je tedy třeba odpovědět tak, že směrnice 93/13, a zejména čl. 4 odst. 2 a článek 8, musí být vykládána v tom smyslu, že soud členského státu je povinen přezkoumat, zda je smluvní ujednání týkající se hlavního předmětu smlouvy sepsáno jasně a srozumitelně, a to bez ohledu na to, zda byl čl. 4 odst. 2 této směrnice proveden do právního řádu tohoto členského státu.

Ke druhé otázce písm. b) a c)

48 Podstatou druhé otázky písm. b) a c) předkládajícího soudu je, zda musí být směrnice 93/13, a zejména čl. 4 odst. 2 a článek 5, vykládána v tom smyslu, že za účelem dodržení požadavku transparentnosti smluvního ujednání smlouvy o hypotečním úvěru, kterým se stanoví pohyblivá úroková sazba, jejíž způsob výpočtu je pro průměrného spotřebitele považován za složitý, musí prodávající nebo poskytovatel sdělit spotřebiteli informace týkající se metody výpočtu indexu, na jehož základě je uvedená úroková sazba vypočítávána, jakož i předešlý vývoj tohoto indexu a směr, jakým se může vyvíjet v budoucnu.

49 V tomto ohledu, jak uvedl generální advokát v bodech 106 až 109 svého stanoviska, podle ustálené judikatury Soudního dvora týkající se požadavku transparentnosti mají informace před uzavřením smlouvy o smluvních podmínkách a důsledcích uvedeného uzavření smlouvy pro spotřebitele zásadní význam. Zejména na základě těchto informací se spotřebitel rozhoduje, zda chce být vázán podmínkami, které prodávající nebo poskytovatel služeb vyhotovil předem (rozsudky ze dne 21. března 2013, RWE Vertrieb, C-92/11, EU:C:2013:180, bod 44; ze dne 30. dubna 2014, Kásler a Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, bod 70; ze dne 21. prosince 2016, Gutiérrez Naranjo a další, C-154/15, C-307/15 a C-308/15, EU:C:2016:980, bod 50, jakož i ze dne 20. září 2017, Andriciuc a další, C-186/16, EU:C:2017:703, bod 48).

50 Z toho vyplývá, jak již bylo uvedeno v bodě 46 tohoto rozsudku, že požadavek transparentnosti smluvních ujednání, jak vyplývá z čl. 4 odst. 2 a článku 5 směrnice 93/13, nemůže být omezen na pouhou srozumitelnost těchto ujednání z formálního a gramatického hlediska. Vzhledem k tomu, že systém ochrany zavedený uvedenou směrnicí vychází z myšlenky, že se spotřebitel nachází v nerovném postavení vůči prodávajícímu nebo poskytovateli zejména z hlediska úrovně informovanosti, musí být tento požadavek na jasný a srozumitelný jazyk smluvních ujednání, a tedy na transparentnost, stanovený toutéž směrnicí vykládán široce (rozsudky ze dne 30. dubna 2014, Kásler a Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, body 71 a 72, jakož i ze dne 20. září 2017, Andriciuc a další, C-186/16, EU:C:2017:703, bod 44).

51 Pokud ujednání smlouvy o hypotečním úvěru stanoví úplatu za tento úvěr prostřednictvím úroků vypočítaných na základě pohyblivé sazby, musí být tento požadavek tedy chápán tak, že vyžaduje nejen to, aby dotyčné ujednání bylo pro spotřebitele srozumitelné z formálního a gramatického hlediska, ale rovněž aby průměrnému běžně informovanému a přiměřeně pozornému a obezřetnému spotřebiteli umožnilo porozumět konkrétnímu fungování způsobu výpočtu této sazby a posoudit tak na základě přesných a srozumitelných kritérií potenciálně významné ekonomické důsledky tohoto ujednání pro jeho finanční závazky (v tomto smyslu a obdobně viz rozsudky ze dne 30. dubna 2014, Kásler a Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, bod 75, jakož i ze dne 20. září 2017, Andriciuc a další, C-186/16, EU:C:2017:703, bod 51).

52 Vzhledem k tomu, že do pravomoci Soudního dvora spadá pouze výklad ustanovení unijního práva, v projednávané věci směrnice 93/13 (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 21. března 2013, RWE Vertrieb, C-92/11, EU:C:2013:180, bod 48 a citovaná judikatura), je věcí pouze předkládajícího soudu, aby v tomto ohledu provedl nezbytná ověření s ohledem na všechny relevantní skutkové okolnosti, mezi něž patří reklama a informace poskytnuté věřitelem v rámci sjednávání úvěrové smlouvy (rozsudky ze dne 30. dubna 2014, Kásler a Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, bod 74; ze dne 26. února 2015, Matei, C-143/13, EU:C:2015:127, bod 75, jakož i ze dne 20. září 2017, Andriciuc a další, C-186/16, EU:C:2017:703, bod 46). Přesněji řečeno je na vnitrostátním soudu, aby zohlednil

všechny okolnosti, za nichž byla smlouva uzavřena, a ověřil, zda byly v dané věci sděleny spotřebiteli všechny informace, jež mohou mít vliv na rozsah jeho závazku a umožňují mu posoudit zejména celkové náklady úvěru. Při tomto posouzení hraje rozhodující roli jednak otázka, zda jsou ujednání sepsána jasným a srozumitelným jazykem, takže umožňují průměrnému spotřebiteli, jak je popsán v bodě 51 tohoto rozsudku, vyhodnotit takové náklady, a jednak okolnost, zda v úvěrové smlouvě nechybějí informace považované za podstatné s ohledem na povahu zboží či služeb, které jsou předmětem této smlouvy (rozsudek ze dne 20. září 2017, Andricic, C-186/16, EU:C:2017:703, bod 47).

53 Pokud jde o takové ujednání, jako je ujednání uvedené v bodě 51 tohoto rozsudku, které obsahuje odkaz na pohyblivou sazbu, jejíž přesná hodnota nemůže být stanovena v úvěrové smlouvě po celou dobu trvání této smlouvy, je třeba konstatovat, jak uvedl generální advokát v bodech 122 a 123 svého stanoviska, že pro účely tohoto přezkumu je relevantní okolnost, že hlavní prvky týkající se výpočtu IRPH španělských spořitelen byly snadno přístupné všem osobám, které zamýšlely uzavřít smlouvu o hypotečním úvěru, jelikož byly uvedeny v oběžníku 8/1990 zveřejněném v *Boletín Oficial del Estado*. Tato okolnost totiž umožnila přiměřeně pozornému a obezřetnému spotřebiteli pochopit, že tento index je vypočítáván na základě průměru sazeb hypotečních úvěrů s dobou trvání delší než tři roky, jejichž účelem je nabytí nemovitosti určené k bydlení, včetně průměru marží a nákladů uplatňovaných těmito institucemi, a že v dotčené smlouvě o hypotečním úvěru byl uvedený index zaokrouhlen nahoru na čtvrtinu procentního bodu, ke kterému se ještě připočítala marže 0,25 %.

54 Pro posouzení transparentnosti sporného ujednání je rovněž relevantní okolnost, že podle vnitrostátní právní úpravy platné ke dni uzavření smlouvy dotčené ve věci v původním řízení byly úvěrové instituce povinny informovat spotřebitele o vývoji IRPH španělských spořitelen v období dvou kalendářních let předcházejících uzavření úvěrových smluv, jakož i o poslední známé hodnotě. Takové informace mohou rovněž poskytnout spotřebiteli objektivní údaj o hospodářských důsledcích vyplývajících z použití takového indexu a představují užitečné hledisko pro srovnání výpočtu pohyblivé úrokové sazby založené na IRPH španělských spořitelen s jinými vzorci pro výpočet úrokových sazeb.

55 Předkládající soud tedy bude muset ověřit, zda v rámci uzavření smlouvy dotčené ve věci v původním řízení společnost Bankia skutečně dodržela všechny informační povinnosti stanovené vnitrostátní právní úpravou.

56 S ohledem na výše uvedené úvahy je třeba na druhou otázku písm. b) a c) odpovědět tak, že směrnice 93/13, a zejména čl. 4 odst. 2 a článek 5, musí být vykládána v tom smyslu, že pro účely dodržení požadavku transparentnosti smluvního ujednání, kterým je ve smlouvě o hypotečním úvěru stanovena pohyblivá úroková sazba, musí být toto ujednání nejen srozumitelné z formálního a gramatického hlediska, ale rovněž musí průměrnému, běžně informovanému a přiměřeně pozornému a obezřetnému spotřebiteli umožnit, aby porozuměl konkrétnímu fungování způsobu výpočtu této sazby a posoudil tak na základě přesných a srozumitelných kritérií potenciálně významné ekonomické důsledky tohoto ujednání pro jeho finanční závazky. Pro účely posouzení, které musí vnitrostátní soud v tomto ohledu provést, jsou obzvláště relevantními údaji jednak okolnost, zda jsou hlavní prvky výpočtu této sazby snadno přístupné každé osobě, která hodlá uzavřít smlouvu o hypotečním úvěru s ohledem na zveřejnění způsobu výpočtu uvedené sazby, a jednak poskytnutí informací o dosavadním vývoji indexu, na jehož základě se tato sazba vypočítá.

Ke třetí otázce

57 Podstatou třetí otázky předkládajícího soudu je, zda čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13 musí být vykládány v tom smyslu, že brání vnitrostátnímu soudu v tom, aby v případě neplatnosti zneužívajícího smluvního ujednání, kterým se stanoví referenční index pro výpočet pohyblivých úroků úvěru, a jestliže se smluvní strany nedohodly jinak, nahradil tento index zákonným indexem nebo uložil dlužníkovi splatit půjčenou jistinu ve lhůtách stanovených v uvedené smlouvě bez zaplacení úroků.

58 V tomto kontextu je nejprve třeba připomenout, že v souladu s čl. 6 odst. 1 směrnice 93/13 má vnitrostátní soud povinnost nepoužít zneužívající ujednání, takže tato nebudou vůči spotřebiteli závazná, vyjma případu, kdy s tím spotřebitel nesouhlasí (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 4. června 2009, Pannon GSM, C-243/08, EU:C:2009:350, bod 35, ze dne 14. června 2012, Banco Español de Crédito, C-618/10, EU:C:2012:349, bod 65 a ze dne 26. března 2019, Abanca Corporación Bancaria a Bankia, C-70/17 a C-179/17, EU:C:2019:250, bod 52).

59 Podle judikatury Soudního dvora dále platí, že konstatuje-li vnitrostátní soud neplatnost zneužívajícího ujednání ve smlouvě uzavřené mezi prodávajícím nebo poskytovatelem a spotřebitelem, musí být čl. 6 odst. 1 směrnice 93/13 vykládán v tom smyslu, že brání vnitrostátní právní normě, jenž vnitrostátnímu soudu umožňuje, aby doplnil uvedenou smlouvu tak, že změní obsah tohoto ujednání (rozsudky ze dne 14. června 2012, Banco Español de Crédito, C-618/10, EU:C:2012:349, bod 73; ze dne 30. dubna 2014, Kásler a Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, bod 77, jakož i ze dne 26. března 2019, Abanca Corporación Bancaria a Bankia, C-70/17 a C-179/17, EU:C:2019:250, bod 53).

60 Pokud by vnitrostátní soud měl pravomoc změnit obsah zneužívajících ujednání v takové smlouvě, mohlo by být ohroženo splnění dlouhodobého cíle stanoveného v článku 7 směrnice 93/13. Tato možnost by totiž mohla přispět k odstranění odrazujícího účinku pro prodávající a poskytovatele tím, že se taková zneužívající ujednání vůči spotřebiteli jednoduše neuplatní, a mohlo by je to svádět k používání uvedených ujednání, jelikož by věděli, že i kdyby mělo být rozhodnuto o jejich neplatnosti, mohl by vnitrostátní soud smlouvu v nezbytném rozsahu doplnit, takže by jejich zájmy byly tímto způsobem přesto zajištěny (rozsudky ze dne 14. června 2012, Banco Español de Crédito, C-618/10, EU:C:2012:349, bod 69, a ze dne 30. dubna 2014, Kásler a Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, bod 79, a ze dne 26. března 2019, Abanca Corporación Bancaria a Bankia, C-70/17 a C-179/17, EU:C:2019:250, bod 54).

61 Nicméně Soudní dvůr již rozhodl, že v situaci, v níž smlouva uzavřená mezi prodávajícím či poskytovatelem a spotřebitelem nemůže po odstranění zneužívajícího ujednání nadále existovat, čl. 6 odst. 1 směrnice 93/13 nebrání tomu, aby vnitrostátní soud s použitím zásad smluvního práva zrušil zneužívající ujednání a nahradil jej dispozitivním ustanovením vnitrostátního práva v situacích, v nichž by byl soud na základě neplatnosti zneužívajícího ujednání nucen zrušit smlouvu v plném rozsahu, čímž by spotřebitele vystavil zvláště nepříznivým důsledkům, které by ho penalizovaly (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 30. dubna 2014, Kásler a Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, body 80 až 84; ze dne 26. března 2019, Abanca Corporación Bancaria a Bankia, C-70/17 a C-179/17, EU:C:2019:250, body 56 a 64, jakož i ze dne 3. října 2019, Dziubak, C-260/18, EU:C:2019:819, bod 48).

62 V této souvislosti Soudní dvůr rozhodl, že takové nahrazení je plně odůvodněno s ohledem na účel směrnice 93/13. Je totiž v souladu s cílem čl. 6 odst. 1 směrnice 93/13, jelikož toto ustanovení směřuje k nahrazení formální rovnováhy, kterou smlouva nastoluje mezi právy a povinnostmi smluvních stran, rovnováhou skutečnou, která může nastolit rovnost mezi těmito smluvními stranami, a nikoliv k rušení všech smluv obsahujících zneužívající ujednání (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 30. dubna 2014, Kásler a Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, body 81 a 82, jakož i citovaná judikatura, a ze dne 26. března 2019, Abanca Corporación Bancaria a Bankia, C-70/17 a C-179/17, EU:C:2019:250, bod 57).

63 Pokud by v takové situaci, jako je situace popsaná v bodě 61 tohoto rozsudku, nebylo nahrazení zneužívajícího ujednání dispozitivním ustanovením vnitrostátního práva možné, v důsledku čehož by byl soud nucen zrušit smlouvu v plném rozsahu, mohl by být spotřebitel vystaven zvláště nepříznivým důsledkům, takže by mohl být ohrožen odrazující charakter plynoucí ze zrušení smlouvy. Pokud jde o úvěrovou smlouvu, důsledkem takového zrušení by v zásadě totiž bylo, že by se zbývající dlužná částka úvěru stala okamžitě splatnou, což by mohlo přesahovat finanční možnosti spotřebitele, a postihovat tak spíše jeho než věřitele, který by v důsledku nebyl odrazen od vkládání takových

ujednání do smluv, jejichž uzavření nabízí (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 30. dubna 2014, Kásler a Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, body 83 a 84, jakož i ze dne 26. března 2019, Abanca Corporación Bancaria a Bankia, C-70/17 a C-179/17, EU:C:2019:250, bod 58).

64 Je tedy třeba mít za to, že v situaci, kdy smlouva o hypotečním úvěru uzavřená mezi prodávajícím nebo poskytovatelem a spotřebitelem nemůže po zrušení zneužívajícího ujednání odkazujícího na zákonný index pro výpočet pohyblivé úrokové sazby použitelné na úvěr nadále existovat, nemůže být čl. 6 odst. 1 směrnice 93/13 vykládán v tom smyslu, že brání tomu, aby vnitrostátní soud za účelem vyloučení neplatnosti této smlouvy nahradil toto ujednání indexem upraveným dispozitivně ve vnitrostátním právu v rozsahu, v němž by zrušení smlouvy vystavilo spotřebitele zvláště nepříznivým důsledkům (obdobně viz rozsudek ze dne 26. března 2019, Abanca Corporación Bancaria a Bankia, C-70/17 a C-179/17, EU:C:2019:250, bod 59).

65 V projednávané věci sporné ujednání stanoví, že se pohyblivá úroková sazba vypočítá na základě IRPH španělských spořitelen. Ze spisu, který má Soudní dvůr k dispozici, však vyplývá, že tento zákonný index stanovený oběžníkem 8/1990 byl na základě patnáctého dodatkového ustanovení zákona 14/2013 ze dne 27. září 2013 nahrazen náhradním indexem, který španělská vláda kvalifikuje jako „dispozitivní“. S výhradou ověření předkládajícím soudem totiž toto dodatkové ustanovení stanoví použití tohoto náhradního indexu v případě neexistence odlišného ujednání mezi smluvními stranami.

66 V tomto kontextu by předkládající soud v případě, že by měl konstatovat zaprvé zneužívající povahu sporného ujednání, zadruhé, že smlouva o hypotečním úvěru dotčená ve věci v původním řízení nemůže nadále platit bez tohoto ujednání a zatřetí, že by zrušení této smlouvy vystavilo žalobce v původním řízení zvláště nepříznivým důsledkům, mohl nahradit uvedené ujednání náhradním indexem uvedeným v zákoně 14/2013 ze dne 27. září 2013, pokud by bylo možné mít za to, že má s ohledem na vnitrostátní právo dispozitivní povahu.

67 Na třetí otázku je tedy třeba odpovědět tak, že čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13 musí být vykládány v tom smyslu, že nebrání tomu, aby v případě neplatnosti zneužívajícího smluvního ujednání, kterým se stanoví referenční index pro výpočet pohyblivých úroků úvěru, vnitrostátní soud nahradil tento index zákonným indexem použitelným v případě, že neexistuje opačná dohoda smluvních stran, pokud by dotčená smlouva o hypotečním úvěru nemohla v případě zrušení uvedeného zneužívajícího ujednání přetrvat a pokud by zrušení této smlouvy jako celku vystavilo spotřebitele zvláště nepříznivým důsledkům.

K návrhu na omezení časových účinků tohoto rozsudku

68 Vzhledem k tomu, že třetí předběžná otázka byla formulována tak, aby se týkala možnosti „neplatnosti IRPH španělských spořitelen“, španělská vláda ve svém písemném a ústním vyjádření před Soudním dvorem navrhla, aby Soudní dvůr omezil časové účinky rozsudku. Je třeba upřesnit, že návrh španělské vlády vychází z předpokladu, že v případě neplatnosti takového smluvního ujednání jako je sporné ujednání, by úvěrová smlouva přetrvala bez zaplacení úroků.

69 Jak bylo připomenuto v bodě 52 tohoto rozsudku, do pravomoci Soudního dvora spadá pouze výkladu ustanovení unijního práva, v projednávané věci směrnice 93/13.

70 Z odpovědi na třetí předběžnou otázku přitom vyplývá, že v případě neplatnosti takového ujednání, jako je sporné ujednání, je vnitrostátní soud oprávněn za podmínek připomenutých v bodě 67 tohoto rozsudku nahradit index použitý v ujednání zákonným indexem použitelným v případě, že neexistuje opačná dohoda smluvních stran.

71 Za těchto okolností nemohou být finanční důsledky případné neplatnosti takového ujednání pro jednotlivé bankovní instituce a pro bankovní systém jako celek určeny výlučně na základě výkladu unijního práva podaného Soudním dvorem v rámci projednávané věci (obdobně rozsudek ze dne 21. března 2013, RWE Vertrieb, C-92/11, EU:C:2013:180, body 60 a 61).

72 Není tudíž důvodné omezit časové účinky tohoto rozsudku.

K nákladům řízení

73 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (velký senát) rozhodl takto:

1) **Článek 1 odst. 2 směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách musí být vykládán v tom smyslu, že ujednání obsažené ve smlouvě o hypotečním úvěru uzavřené mezi spotřebitelem a prodávajícím nebo poskytovatelem, které stanoví, že úroková sazba použitelná na úvěr je založena na jednom z oficiálních referenčních indexů stanovených vnitrostátní právní úpravou, které mohou úvěrové instituce použít na hypoteční úvěry, pokud tato právní úprava nestanoví imperativní použití tohoto indexu bez ohledu na volbu těchto stran ani jeho dispozitivní použití v případě neexistence odlišného ujednání mezi týmiž smluvními stranami, spadá do oblasti působnosti této směrnice.**

2) **Směrnice 93/13, a zejména čl. 4 odst. 2 a článek 8, musí být vykládána v tom smyslu, že soud členského státu je povinen přezkoumat, zda je smluvní ujednání týkající se hlavního předmětu smlouvy sepsáno jasně a srozumitelně, a to bez ohledu na to, zda byl čl. 4 odst. 2 této směrnice proveden do právního řádu tohoto členského státu.**

3) **Směrnice 93/13, a zejména čl. 4 odst. 2 a článek 5, musí být vykládána v tom smyslu, že za účelem dodržení požadavku transparentnosti smluvního ujednání, kterým je ve smlouvě o hypotečním úvěru stanovena pohyblivá úroková sazba, musí být toto ujednání nejen srozumitelné z formálního a gramatického hlediska, ale musí rovněž průměrnému, běžně informovanému a přiměřeně pozornému a obezřetnému spotřebiteli umožnit, aby porozuměl konkrétnímu fungování způsobu výpočtu této sazby a posoudil tak na základě přesných a srozumitelných kritérií potenciálně významné ekonomické důsledky tohoto ujednání pro jeho finanční závazky. Pro účely posouzení, které musí vnitrostátní soud v tomto ohledu provést, jsou obzvláště relevantními údaji jednak okolnost, zda jsou hlavní prvky výpočtu této sazby snadno přístupné každé osobě, která hodlá uzavřít smlouvu o hypotečním úvěru s ohledem na zveřejnění způsobu výpočtu uvedené sazby, a jednak poskytnutí informací o dosavadním vývoji indexu, na jehož základě se tato sazba vypočítá.**

4) **Článek 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13 musí být vykládány v tom smyslu, že nebrání tomu, aby v případě neplatnosti zneužívajícího smluvního ujednání, kterým se stanoví referenční index pro výpočet pohyblivých úroků úvěru, vnitrostátní soud nahradil tento index zákonným indexem použitelným v případě, že neexistuje opačná dohoda smluvních stran, pokud by dotčená smlouva o hypotečním úvěru nemohla v případě zrušení uvedeného zneužívajícího ujednání přetrvat a pokud by zrušení této smlouvy jako celku vystavilo spotřebitele zvláště nepříznivým důsledkům.**

Podpisy.